CZU: 343.265:343.281 **DOI: 10.5281/zenodo.7358645**

CONTROLUL ASUPRA COMPORTĂRII CELOR LIBERAȚI CONDIȚIONAT ÎNAINTE DE TERMEN

GROIAN Elena,

doctorandă, Școala Doctorală „Științe Juridice”,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0003-2439-8255

In order for the conditional release of punishment before the deadline becomes effective, the person who benefits from this institution has the obligation to show a new crime in the respective period. If until the actual passing of the respective period did not commit any offense, he is considered to have fully executed his punishment, freedom becomes full, not provisional, and he can enjoy full exercise capacity and All rights, ceasing the action on it the effects of accessory punishments. Until the fulfillment of the duration of the punishment, however, another legal effect can act on the respective person, namely that of revoking the conditional release before the deadline.

Thus, the probation body has a very important role not only on the execution and control of the conditioned person conditionally but also to intervene, in case of non -observance of the conditions imposed, to apply the principle of reversibility of the criminal pedestrian, in order to send the convict to execute his punishment until the end.

***Keywords*:** conditional release, punishment, probation body, conditions imposed, principle of reversibility, criminal pedestrian.

Liberarea condiţionată înainte de termen este cea mai frecventă formă de individualizare postcondamnatorie a pedepsei închisorii, justificată de conduita bună a condamnatului în timpul executării pedepsei. Astfel, condamnatul, care stăruie în muncă, este disciplinat şi dă dovezi temeinice de îndreptare, ţinându-se seama şi de antecedentele sale penale, poate fi liberată condiţionat înainte de executarea în întregime a pedepsei stabilite conform sentinţei de condamnare [1]. Această măsură poate fi dispusă de instanţa de judecată, ea presupunând punerea în libertate a persoanei condamnate, înainte de executarea în întregime a pedepsei închisorii sau a detenţiunii pe viaţă, dacă sunt îndeplinite condiţiile strict şi limitativ prevăzute de lege.

Liberarea condiţionată prezintă o importanţă majoră atât pentru peroana condamnată cât şi pentru societate şi este definită ca o modalitate de individualizare a executării pedepsei cu închisoarea ce se poate aplica persoanelor condamnate dacă sunt întrunite o serie de condiţii.

La etapa actuală, se întîlnesc frecvent critici la adresa modului de judecare a liberării condiţionate. Cele mai multe critici au venit din partea deţinuţilor,

evident. În mare parte aceştia se plângeau de faptul că acordarea liberării condiţionate a devenit un fel de loterie. La condiţii şi situaţii aproximativ identice, soluţiile instanţelor au fost diametral opuse. În acest sens se rezidă un eşec al administraţiei penitenciarelor şi mai exact al colaboratorilor care nemijlocit au tangenţe cu masa de deţinuţi dar care de cele mai deseori fiind preocupaţi de atribuţii formale, evită a lucra cu persoana condamnată intru o luminare a acestuia privind procedura legală de liberare condiţionată. Evident că, în aceste condiţii, influenţa motivatoare a liberării condiţionate îşi pierde din forţă. Deţinuţii nu mai ştiu ce comportament anume este recompensat prin liberare condiţionată, de ce să mai participe la programe au să presteze activităţi lucrative. Cu atât mai mult că în urma adoptării legii nr.163 in 2017 [2] s-au introdus modificări la prevederile art.92 CP, în urma cărora a scăzut considerabil numărul cererilor de aplicare a liberării condiţionate, cu referire la persoanele condamnate pentru infracţiuni grave, aceştea preferând aplicarea înlocuirii unei pedepse mai blânde cu muncă neremunerată în folosul comunităţii sau, şi mai simplu, cu o amendă, decât să fie supuşi unei supravegheri statale. Şi aici, ar fi cazul de menţionat condiţiile şi importanţa controlului statal al persoanei liberate condiţionat înainte de termen, care este supus unor restricţii limitative prin hotărîrea instanţei care a pus în libertate condamnatul sau de organul statal care pune în executare această măsură alternativă a detenţiei.

Astfel, organului de probaţiune îi revine rolul de a supraveghea şi monitoriza conduita persoanei liberate condiţionat de pedeapsă înainte de termen, ca într-un final acesta să demonstreze că scopul pedepspei penale a fost atins şi a produs efectele scontate, iar în caz contrar acesta va fi reîntors în penitenciar pentru executarea integral a pedepsei cu privarea de libertate.

Acestea sunt câteva din întrebările importante pe marginea instituţiei liberării condiţionate. Cred că deţinuţii au dreptul să ştie încă din prima zi de detenţie care sunt paşii concreţi pe care trebuie sa îi parcurgă pentru a beneficia de liberare condiţionată, dar şi de condiţiile şi conduit ace trebuie să o manifeste ulterior aplicării acestei instituţii. Nevoia de certitudine este o nevoie umană extrem de importantă mai ales în context carceral, iar liberarea are o semnificaţie aproape mistică pentru persoanele aflate în detenţie. Liberarea condiţionată reglează ieşirile din sistem, iar o practică restrictivă în acest sens contribuie semnificativ şi la supra-aglomerare. Este adevărat ca majoritatea detinutilor în Republica Moldova se libereaza conditionat, dar ar fi util de stiut câţi se libereaza imediat după îndeplinirea fracţiei şi câţi se libereaza mult mai

târziu şi foarte important câţi dintre ei se reîntorc înapoi, avînd în vedere că conform practiciti şi statisticii mai multe persoane se reîntorc la săvârşirea de infractiuni în urma aplicării art.90 Cod Penal comparativ cu cei liberaţi condiţionat după ispăşirea unei părţi din pedeapsă conform art. 91 Cod Penal, [3] fapt ce atestă că totuşi ispăşirea unei părţi din pedeapsa închisorii îşi face efectul şi prin urmare scopul legii penale este relativ atins efectiv.

În această ordine de idei, un rol, plasat la finele executării pedepsei privative de libertate, dar nu mai puţin important la înfăptuirea justiţiei, prin punerea în aplicare a instituţiei liberării conditionate înainte de termen, îi revine organului de probaţiune.

Astfel, reieşind din prevederile art.91 alin.7), 8) Cod penal al RM, controlul asupra comportării celor liberaţi condiţionat de pedeapsă înainte de termen îl exercită organele de probaţiune, iar asupra comportării militarilor – comandamentul militar respectiv, iar dacă, în termenul de pedeapsă rămas neexecutat:

a) condamnatul se eschivează cu premeditare de la îndeplinirea obligaţiilor stabilite de instanţa de judecată la aplicarea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen, instanţa de judecată, la propunerea organului indicat la alin.(7), poate pronunţa o încheiere cu privire la anularea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen şi la trimiterea condamnatului pentru a executa termenul de pedeapsă neexecutat;

b) condamnatul săvârşeşte din imprudenţă o nouă infracţiune, anularea sau menţinerea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen se decide de instanţa de judecată;

c) condamnatul săvârşeşte cu intenţie o nouă infracţiune, instanţa de judecată îi stabileşte pedeapsa în condiţiile art.85. În acelaşi mod se aplică pedeapsa şi în cazul săvârşirii unei noi infracţiuni din imprudenţă dacă instanţa de judecată anulează liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen.

După cum observăm, din prevederile legale rezultă că, pentru a beneficia de liberare condiţionată de pedeapsă înainte de termen, un condamnat pedepsit cu închisoarea trebuie să execute o anumită fracţiune din pedeapsă, precum şi să îndeplinească condiţii prevăzute de lege. Iar când instanţa de judecată i-a acordat liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen, aceasta devenind o certitudine, persoana respectivă capătă statutul de condamnat în stare de liberare condiţionată. Deşi sunt liberi, în această perioadă cei liberaţi condiţionat au un statut aparte faţă de cei care sunt liberaţi definitiv, deosebindu-i în mod evident de această din urmă categorie.

Codul Penal nu prevede în mod expres drepturile şi îndatoririle pe care le are un liberat condiţionat, ele deducându-se din principiile generale care rezultă din aplicarea instituţiei liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen. [4]

Totuşi, drepturile persoanei liberate condiţionat se împart în două categorii: drepturi generale şi drepturi specifice. Din categoria drepturilor generale ce i se recunosc unui liberat condiţionat sunt toate drepturile pe care le are un cetăţean liber, cu excepţia: dreptului de a-şi stabili domiciliul unde doreşte; dreptului de a nu fi sub controlul vreunei autorităţi în perioada de liberare condiţionată de pedeapsă înainte de termen; dreptului de a beneficia în continuare de liberare condiţionată de pedeapsă înainte de termen, chiar dacă în timpul ei a avut o comportare necorespunzătoare, până la limita săvârşirii unei infracţiuni. Drepturile specifice sunt cele care decurg indirect din reglementarea şi condiţiile de aplicare a liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen, care se referă în principal la: dreptul ca munca prestată în timpul detenţiei să îi fie considerată ca perioadă executată din durata pedepsei; dreptul minorilor, al persoanelor în vârstă, al celor nefolosiţi la muncă şi al celor condamnaţi pentru infracţiuni săvârşite din culpă de a se putea libera condiţionat înainte de termen după executarea unor fracţii din pedeapsă mai mici decât cele normale; dreptul de a se adresa instanţei de judecată direct cu cerere pentru a solicita liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen; dreptul de a practica meseria avută anterior sau de a ocupa funcţia pe care a avut-o înainte de executarea pedepsei dacă, prin hotărâre judecătorească, nu s-a dispus altfel; perioada de timp cât este liberat condiţionat de pedeapsă înainte de termen să îi fie considerată ca parte din durata pedepsei; dreptul celui liberat condiţionat înainte de termen de pedeapsă penală să i se considere pedeapsa executată în întregime, dacă în perioada cât a fost în libertate nu a mai comis o nouă infracţiune.

În perioada de libertate condiţionată, condamnatul are, pe lângă celelalte obligaţii specifice unei persoane în stare de libertate, o obligaţie specială, şi anume aceea de a nu săvârşi o nouă infracţiune, pentru ca la expirarea duratei respective să i se poată considera pedeapsa executată. Nerespectarea acestei îndatoriri poate duce, în mod inevitabil, la revocarea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen şi atrage după sine rearestarea.

Efectele liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen sunt de două feluri: imediate şi definitive. Efectul imediat al măsurii este punerea în libertate a celui condamnat, care este provizorie şi condiţionată, în sensul că este dată pe

un anumit termen, până la îndeplinirea duratei pronunţate de instanţă, iar menţinerea ei este condiţionată de obligaţia celui liberat de a nu săvârşi o nouă infracţiune în tot acest interval de timp. Pedeapsa nu se consideră stinsă la data liberării, ci îşi continuă cursul pînă la expirarea intervalului ce a mai rămas din durata ei. În cazul săvârşirii unei noi infracţiuni şi a revocării liberării, condamnatul va fi obligat la executarea restului de pedeapsă, fără a se deduce partea petrecută în stare de libertate. Continuându-se pedeapsa principală, îşi continuă cursul şi pedepsele complementare ce decurg din pedeapsa principală [5] Efectele definitive se produc la expirarea intervalului de timp ce a mai rămas de executat, dacă se îndeplineşte condiţia de a nu se săvârşi o nouă infracţiune, starea de libertate condiţionată se transformă în liberare definitivă. Din acest moment începe executarea pedepsei complementare în cazul pronunţării sale.

Rămînerea definitivă a hotărîrii de punere în liberare condiţionată de pedeapsă înainte de termen a unei persoane condamnate coincide cu punerea efectivă în libertate a acesteia. Perioada de timp pe care persoana o mai are de parcurs până la expirarea efectivă a duratei pedepsei la care a fost condamnată se consideră ca fiind o libertate provizorie sau, aşa cum stipulează textul de lege, condiţionată. Pentru ca liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen să devină efectivă, persoana care beneficiază de aceasta instituţie are obligaţia ca în perioada respectivă să dea dovadă de o comportare corespunzătoare şi să nu mai comită o nouă infracţiune. În cazul în care pînă la trecerea efectivă a perioadei respective nu a mai comis nici o infracţiune, el este considerat că şi-a executat în întregime pedeapsa, libertatea devine deplină, nemaifiind provizorie, şi el se poate bucura de capacitate deplină de exerciţiu şi de toate drepturile, începînd acţiunea asupra sa a efectelor pedepselor accesorii. Pînă la împlinirea însă a duratei pedepsei, asupra persoanei respective mai poate acţiona un alt efect juridic, şi anume acela al revocării liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen.

Astfel, legea penală prevede unele cazuri când instanţa de judecată, prin hotărîrea sa, poate să anuleze liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen a condamnatului şi să-1 trimită în instituţia penitenciară pentru a executa termenul de pedeapsă rămas neexecutat. Aici îşi face aparţia activă organul de probaţiune pe arena justiţiei prin efectul reversibil al pedepsei şi anume de înaintarea demersului instanţei de judecată pentru a trimite condamnatul spre executarea integrală a pedepsei, adică a termenului rămas neexecutat din pedeapsă penală stabilită anterior în baza sentinţei.

La alin. (8) art. 91 CP RM se prevede că dacă, în termenul de pedeapsă

rămas neexecutat: condamnatul încalcă ordinea publică, pentru care fapt i-a fost aplicată o sancţiune administrativă, sau se eschivează cu premeditare de la îndeplinirea obligaţiilor stabilite de instanţa de judecată la aplicarea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen, instanţa de judecată, la propunerea organului care exercită controlul asupra comportării celor liberaţi condiţionat de pedeapsă înainte de termen, poate pronunţa o încheiere cu privire la anularea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen şi la trimiterea condamnatului pentru a executa termenul de pedeapsă neexecutat. [6]

În continuare, la alin. (8) art. 91 CP RM e stipulat că dacă în termenul de pedeapsă rămas neexecutat condamnatul săvârşeşte din imprudenţă o nouă infracţiune, anularea sau menţinerea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen se decide de către instanţa de judecată. Iar [7] dacă condamnatul săvârşeşte cu intenţie o nouă infracţiune, instanţa de judecată îi stabileşte pedeapsa conform regulilor unui cumul de sentinţe (în condiţiile art. 85 CP RM).

După aceleaşi reguli se aplică pedeapsa şi în cazul săvârşirii unei noi infracţiuni din imprudenţă, dacă instanţa de judecată anulează liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen. [8]

Dacă instanţa de judecată anulează liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen, atunci, potrivit regulii generale, condamnatul trebuie să execute toată partea neexecutată din pedeapsă. Deci, dacă în perioada liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen, persoana care a beneficiat de această instituţie săvârşeşte o nouă infracţiune, instanţa de judecată, în funcţie de gravitatea faptei comise şi ţinând cont de considerentele de individualizare a faptei, avînd în vedere pericolul social pe care aceasta îl prezintă, poate dispune menţinerea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen sau revocarea acesteia. Cu alte cuvinte, facultatea ce se acordă instanţei în cele prezentate mai sus constă fie în revocarea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen, fie în menţinerea acesteia. Pentru a se putea revoca liberarea condiţionată de pedeapsă înainte de termen, se cer a fi întrunite următoarele condiţii: a) infracţiunea săvârşită să prezinte un pericol spocial ridicat; b) momentul săvârşirii infracţiunii să fie cuprins în perioada de la data punerii în libertate şi până la împlinirea duratei pedepsei. Dacă în perioada respectivă cel care a beneficiat de instituţia liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen a săvârşit o contravenţie, indiferent de ce natură ar fi aceasta şi cum este ea sancţionată (amendă sau închisoare), nu se poate dispune revocarea liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen.

În conformitate cu prevederile art.16 al Legii nr.8 din 14.02.2008 cu privire

la probaţiune [9], organul de probaţiune are următoarele funcţii:d) *exercitarea controlului asupra persoanelor condamnate cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei, a persoanelor liberate condiţionat de pedeapsă penală înainte de termen, a persoanelor condamnate cu amînarea executării pedepsei, a persoanelor liberate de răspundere penală;*

Iar în prevederile capitolului V al [10] Ordinului MJ nr.347 din 30.12.2019 cu privire la aprobarea regulamentului de planificare a probaţiunii, secţiunea 6-a, În privinţa persoanelor condamnate cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei, persoanelor condamnate cu suspendarea parţială a executării pedepsei cu închisoare, persoanelor liberate condiţionat de pedeapsă înainte de termen, persoanelor ce le-au fost înlocuită partea neexecutată din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă, femeile gravide şi persoanele care au copii în vârstă de pînă la 8 ani cărora le-a fost amînată executarea pedepsei, consilierul de probaţiune efectuează o permanentă evaluare a cazului, urmăreşte modul în care subiectul probaţiunii respectă obligaţiile ce îi sunt impuse, modificările apărute în situaţia lui şi apreciază în ce măsură aceste schimbări influenţează riscul de a comite noi infracţiuni. În cazul în care instanţa de judecată i-a stabilit subiectului probaţiunii obligaţii, consilierul de probaţiune întreprinde măsuri de control asupra executării acestor obligaţii. În cazul în care subiectul probaţiunii încalcă condiţiile probaţiunii sau obligaţiile stabilite de instanţa de judecată, consilierul de probaţiune îl avertizează în scris. Dacă în perioada de probaţiune, subiectul probaţiunii comite o nouă infracţiune intenţionată, atunci pînă la emiterea hotărîrii judecătoreşti, biroul de probaţiune înştiinţează în scris organul care examinează cauza penală (procuratura sau instanţa de judecată) despre necesitatea aplicării pedepsei pentru cumul de sentinţe, iar la expirarea perioadei de probaţiune, subiectul probaţiunii se exclude din evidenţă.

Reglementarea în legislaţia R. Moldova a controlului persoanelor liberate condiţionat de pedeapsă înainte de termen, trezeşte discuţii în partea ce ţine de numărul de condamnaţi reîntorşi în îcarcerare după acordarea posibilităţii de a fi liberat, şi bucură, în acelaş timp în partea ce ţine de modalităţile de supraveghere a ex-condamnaţilor şi diversificarea continuă a programelor probaţionale la care aceştea sunt supuşi. Totodată, termenul care trebuie să fie executat de către aceşti condamnaţi este unul exagerat în comparaţie cu prevederile legislaţiei penale ale altor state. Prevederile legale privind situaţiile în care se poate anula liberarea de pedeapsa penală în cazul condamnării cu suspendarea condiţionată a executării pedepsei sau liberării condiţionate de pedeapsă înainte de termen necesită o modificare cât mai strict interpretabilă, reieşind din neclaritatea coroborativă cu

instituţia recidivei şi cu prevederile legale ce prevăd aplicarea cumulului de sentinţe intru a nu admite crearea practicii neuniforme de care statul nu duce lipsă.

Referinţe:

1. PAŞCA, V. Curs de drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2012, 552 p.
2. Legea RM nr.163 din 20.07.2017 privind modificarea unor acte legislative.
3. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985 din 18.04.2002.
4. OANCEA, I. Curs de drept penal general. Vol. I-III. Bucureşti, 1998.
5. OANCEA, I. Drept execuţional penal. Bucureşti: All Educaţional, 1998, 351 p.
6. MACARI, I. Dreptul penal al RM. Partea generală. Chişinău: USM, 2002, 398 p.
7. OANCEA, I. Probleme de criminologie. Bucureşti: All, 1994, 239 p.
8. MACARI, I. Dreptul penal al RM. Partea generală. Chişinău: USM, 2002.
9. Legea nr.8 din 14.02.2008 cu privire la probaţiune.
10. Ordinul MJ nr.347 din 30.12.2019 cu privire la aprobarea regulamentului de planificare a probaţiunii.